

Zwijggeld voor de kering



Ze vonden elkaar aan het begin van hun carrières. Drie van hen kwamen na veertig jaar weer bij elkaar in Culemborg. Daar leidt de biologiestudent van destijds het Bureau Waardenburg, een adviesbureau voor landschap, natuur en milieu.

Terugblik op een spectaculaire en inspirerende botsing van ideologieën: natuur en techniek. Conclusie: als wij er destijds niet waren geweest, hadden we nu geen stormvloedkering gehad.

door Paul de Schipper



Begin jaren zeventig. Afgedamde Deltameren sterven. Ook de Oosterschelde moet dicht. 'Oosterschelde dicht is dood' staat er in kalkletters op dijk

muurtjes rond de zeearm. De oppositie beukt op het bastion Rijkswaterstaat. Dat beweegt niet. In de publiciteit wordt Rijkswaterstaat, de reder van het vaderland na 1953, yeggezet als milieumisdadiger.

De afgesloten Oosterschelde zal Zeeuws Meer gaan heten.

Tineke van Oosten woont in die tijd in Heinkensand. Ze studeert landschapsarchitectuur in Wageningen. Op een dag ziet ze op het prikbord van de faculteit een oproep hangen: 'Gezocht deelnemers aan interuniversitaire stUdiegroep Zeeuws Meer?' 'Ik heb me meteen opgegeven. Ze zaten in Delft, de dub was begin 1971 opgericht uit onvrede over de afsluitingsplannen. Er zaten waterbouwers en betonconstructeurs bij, maar ook biologen. De eerste keer dat ik er was, gaf Hans Waardenburg een inleiding met dia's die hij als duiker had gemaakt in de pas afgesloten, stervende Grevelingen. Je zag dode vis en op de zeeanemonen lag een witte schimmellaag. Dat mag met de Oosterschelde nooit gebeuren, vond hij.' Hans Waardenburg: 'Ik zag als duiker hoe mooi het was. De Oosterschelde dicht? Als studenten keken we of er niks beters te bedenken was. Ja, het was voor die tijd nogal wat: dat ik als bioloog iets met die waterbouwers uit Delft deed.

Dat was eigenlijk onbestaanbaar.' Betonconstructeur Wim Teunissen: 'We beseften: als die damer komt, is het voorbij. We moesten voor de monding van de Oosterschelde een technische constructie vinden waardoor veiligheid gegarandeerd was en het rijke zoutwatermilieu behouden kon blijven.'

Tineke van Oosten: 'Oosterschelde dicht, hoezo? Binnen onze groep ontstond een geweldige brainstorming. Wat ik toen al leerde, was dat bij verminderde stroomsnelheid de zandplaten en voedselrijke

slikken in de geulen zouden zakken. Dat is het grote onheil van nu in de Oosterschelde. Wij hadden dat als studenten al voorzien. We hebben toen bedacht dat er extra dammen moesten komen om het bekken te verkleinen.'

Waardenburg: 'Ik heb in de groep moeten praten als Brugman om de stedenbouwkundigen over de streep te krijgen voor een doorlaatbare dam. Ze zagen de afgedamde delta vooral als mogelijkheid voor verstedelijking. Ik zei dat ze op de werkeilanden zoals Neeltje Jans hun gang konden gaan.' Terwijl de studenten hun rapport uitwerken, voelt een van de begeleiders, de waterbouwer prof ir. P. van de Velde, nattigheid. Waardenburg: 'Van de Velde was bok lid van de Raad voor de Waterstaat en was bang dat Rijkswaterstaat daar tegen hem zou zeggen: had je die studenten van je niet tegen kunnen houden?'

De studiegroep Zeeuwse Meer? presenteert op 18 mei 1972 het idee van een stormvloedkering met doorlaatbare caissons en stroomversnellende venturiopeningen om de geulen op diepte te houden. Rijkswaterstaat neemt het plan niet serieus, spreekt van 'een aardig studieobject'.

Vanuit Zeehmd weet de actiegroep Oosterschelde Open uit Yerseke de Nederlandse publieke opinie en de Haagse politiek te bewerken. De druk dwingt het progressieve kabinet Den Dyl ertoe om in augustus 1973 de commissie-Klaasesz in te stellen met de opdracht een compromis tussen open en dicht te zoeken. Op dat moment is vijfvan de negen kilometer van de Oosterschelde al afgesloten. Teunissen: 'Klaasesz was iemand die zich niet voor een karretje liet spannen.'

Op 1 maart 1974 presenteert Klaasesz zijn compromis. De commissie probeert voor tegenstanders te verzoenen met een salomonsoordeel: een combinatie van een tijdelijk poreuze dam en een definitieve oplossing. De kern is het idee dat als embryo binnen de Delftse studentengroep is ontwikkeld. Klaasesz: 'Eerst

moet er een water doorlatende bld dam in de Oosterschelde komen. I kan in alle rust een stormvloedke caissons worden gebouwd met bel laagwaterniveau afsluitbarekoketi door hun vormgeving een hoge d~ garanderen. Op die manier kan e~ volledige eb en vloed in de Oosten behouden blijven." Tineke van O "Ik viel van mijn stoel van verb hadden wij als studenten bedach- Rijkswaterstaat geeft aanvankelij krimp. De maatschappij mag in zijn voor Rijkswaterstaat blijft ta



foto's
Mechteld
Jansen

de-
rapport
een
prijs uit
een oud
fonds.
Tineke
van
Oosten:
"Ieder
van ons
750
gUlden.
Dat was
toen
een
D)aad
salaris.
Klaases
z kwam
de 'prijs
uitreike

n. Hij zei: jullie hebben de oplossing uitgewerkt die wij 'an het kabinet gaven en die Rijkswaterstaat moet prikkelen om een stormvloedkering te ontwerpen, maar laat hen dat niet merken. Als'ze daar te veel het idee krijgen dat het een studenteninbreng is, dan gooien ze de kont tegen de krib. Wij gehoorzaamden braaf, maar ik heb die prijs altijd gezien -ls een soort zwijggeld."

Waardenburg: "Toen moest de Tweede Kamer beslissen. Het was een fel debat. We zaten op de tribune en souffleerden Kamerleden met briefjes; Het parlement besliste dat Rijkswaterstaat een doorlaatbare dam moest ontwerpen. Het was een dubbeltje op z'n kant; maar de Oosterschelde was gered." Teunissen: "Toen draaide:iedereen bij; de aannemers zagen kansen en Rijkswaterstaat ontdekte de grootste uitdaging ooit."

Er zit nog een staart aan het verhaal. In 1974 krijgt de studiegroep Zeeuws Meer? voor haar baanbrekende Oosterschel-

Ze hadden een afgeladen vol programma, de twintig specialisten van kerncentries uit elf landen die in de nazomer van 2008 een kritisch-collegiale blik op de gang van zaken in de kerncentrale Borssele kwamen werpen. Drie weken lang spraken ze met werknemers van hoog tot laag en namen ze procedures en veiligheidssystemen door. Maar de boog kan niet altijd gespannen staan en daarom was ook een programma opgesteld dat enige afleiding en verstrooiing moest bieden. Dat bracht het team van de World Association of Nuclear Operators (Wano) onder meer naar de Oosterscheldekring, waar de kernenergiespecialisten zich vergaapten aan de manier waarop Nederland met gevaarlijk hoge waterstanden heeft afgerekend. In de gesprekken die volgden bleek de interesse wederkerig. De gastheren van Rijkswaterstaat waren onder de indruk van de uitwisseling van kennis en ervaring tussen de beheerders van kerncentrales. Daar gelden strikte afspraken voor. De aanbevelingen die een Wano-team na een inspectie van een kerncentrale doet, zijn niet vrijblijvend. De bedrijfsleiding van de bezochte kerncentrale moet aangeven hoe en wanneer de adviezen worden opgevolgd en bovendien komen de Wano'ers terug om te controleren wat daadwerkelijk met hun aanwijzingen is gedaan. Dat leidt tot een optimale uitwisseling van kennis en ervaring en tot wezenlijke stappen in de vergroting van de veiligheid van kerncentrales. Veiligheid staat ook voorop bij het runnen van stormvloedkeringen. De beheerders ervan hebben zich ook verenigd om kennis en ervaringen te

stevig Nederlands accent met de deelname van de Oosterscheldekring, de Maeslandtkering, de Hartelkering, de kring in de Hollandse IJssel, de Haringvlietsluizen (alle van het Rijk) en de Ramspolkring tussen het Ketelmeer en Zwarte Meer in West-Overijssel (van het waterschap Groot Salland), maar ook de beheerders van de Thames Barrier in Londen, van de stormvloedkering in de baai van de Neva bij Sint-Petersburg en van de Mose-stormvloedkering in de lagune van Venetië doen mee. De toekomstige kring van New Orleans en de kring Emssperrwerk in de Duitse deelstaat Nedersaksen gaan zich ook bij het netwerk aansluiten. De partners wisselen informatie uit en bieden elkaar de helpende hand. "Heel nuttig", verzekert Mariëtte Albel's, manager van de Oosterscheldekring. "Bij de Maeslandtkering hadden we eens een onderdeel nodig dat de leverancier niet meer op voorraad had. De Thames Barrier had er een paar liggen en ze wilden de collega's in Nederland wel uit de brand helpen."

De contacten tussen de kringbeheerders zijn evenwel veel vrijblijvender dan die tussen de exploitanten van kerncentrales. Albel's: "We zijn de werkwijze van de Wano met collegiale toetsing in ons netwerk aan het toepassen. We zijn er als kringbeheerders van overtuigd dat we daar allemaal ons voordeel mee kunnen doen en dat de veiligheid die we met onze kringen bewerkstelligen nog verder kan worden vergroot." In het kader van het 25-jarig bestaan van de Oosterscheldekring houdt I-Storm woensdag op Neeltje Jans een internationaal symposium over kringbeheer in de 21ste eeuw.